

Norsk Vanns oppsummering av regjeringens forslag til statsbudsjett for 2026

Innholdsfortegnelse

Oppsummert	2
<i>Positive tiltak:</i>	2
<i>Negative tiltak:</i>	2
Klima- og miljødepartementet	3
2.4 Forurensing.....	3
5 Oppfølging av anmodnings- og utredningsvedtak.....	3
Programkategori 12.20 Klima, naturmangfold og forurensing	4
Helhetlig vannforvaltning	4
Helhetlig plan for Oslofjorden	5
Kjemikalier.....	6
Forurensning fra industri, jordbruk og avløp	6
Avløp	6
Overvann	8
Post 21 Spesielle driftsutgifter	9
Post 80 Tilskudd til tiltak for å ta vare på natur.....	10
Tilskudd til vannmiljøtiltak, inkludert restaureringstiltak for Oslofjorden, kalking og anadrome laksefisk	10
Tilskudd til kommuner langs Oslofjorden til planlegging og prosjektering av nitrogenfjerning	11
7.3.4 Klimaeffekten av endringer i overføringer til andre	12
KLD: Kap. 1420 Miljødirektoratet, post 80 Tilskudd for å ta vare på natur (+61,5 mill. kroner)	12
8.2 Regjeringens satsninger på klima- og miljø i statsbudsjettet	12
Tiltak for Oslofjorden	12
8.4 FNs bærekraftsmål	13
Helse- og omsorgsdepartementet	15
1.6 Folkehelse, barn og unge	15
Kap. 702 Beredskap.....	15
Trygg vannforsyning.....	15
Programkategori 10.10 Folkehelse	16
Post 21 Spesielle utgifter.....	16
Trygg mat og trygt drikkevann	17
Post 60 Kommunale tiltak.....	17
Program for teknologiutvikling i vannbransjen	17
Post 21 Spesielle driftsutgifter	18
8 Oppfølging av FNs bærekraftsmål.....	18
Kommunal- og distriktsdepartementet	19
3 Oppfølging av oppmodningsvedtak.....	19

Oppsummert

Positive tiltak:

- Det foreslås at en ny plan for Oslofjorden vil bli lagt frem i 2026
- Det foreslås at ordningen med tilskudd til Oslofjorden skal ha en budsjettramme på 102,2 mill. kroner, en økning på 36,5 mill. kroner.
- Det foreslås at ordningen med tilskudd til nitrogenrensing skal ha en budsjettramme på 71,4 mill. kroner, en økning på 18 mill. kroner.
- Det foreslås en styrking av statsforvalternes oppfølging av Oslofjorden på 12 mill. kroner på avløpsområdet
- Det foreslås en videreføring av Miljødirektoratets oppfølging av Oslofjorden på 5 mill.
- Det foreslås 1,1 mill. kr til arbeidet med å følge opp nasjonale mål for vann og helse
- Det foreslås 0,6 mill. kr til analyse av forekomst av rusmidler i avløpsvann
- Det foreslås 6 mill. kroner for å styrke samfunnssikkerheten på drikkevannsområdet. Det foreslås etablering av digital rapportering av drikkevannsdata fra kommunene til statlige myndigheter, disse pengene tas fra program for teknologiutvikling
- Klima- og miljødepartementet vurderer hva det reviderte direktivet vil bety for Norge og behov og muligheten for eventuelle tilpasninger. Ved innføringen av avløpsdirektivet vil regjeringen vurdere handlingsrommet grundig, og jobbe for at hensynet til norske kommuner og innbyggere ivaretas på best mulig måte. Klima- og miljødepartementet har mottatt rapporten «Utredning av Norges handlingsrom i EUs reviderte avløpsdirektiv – definisjonen av tettbebyggelse» som KS har fått utarbeidet fra Menon Economics mfl., og vil gjennomgå denne.
- Det foreslås å legge de regionale vannforvaltningsplanene med tilhørende tiltaksprogram for planperioden 2028–2033 ut for høring høsten 2026.

Negative tiltak:

- Det foreslås å legge ned Program for teknologiutvikling, og flytte pengene til å utvikle ny innrapporteringsløsning hos Mattilsynet.

Klima- og miljødepartementet

2.4 Forurensing

(Side 21 i Prop. 1)

Alle har rett til et miljø som trygger helse og velferd, og til en natur der mangfoldet og produksjonsevnene blir tatt vare på. Norge har ambisiøse mål om å redusere forurensning. Det overordnede målet innebærer at forurensning ikke skal skade helse og miljø. Det er også fastsatt mer spesifikke mål for områder som har særlig oppmerksomhet. Mennesker og miljøet utsettes fortsatt for miljøgifter, hormonforstyrrende stoffer og andre farlige kjemikalier fra ulike kilder. Strengt krav har gjort at bruk av og utslipp fra produkter, landbasert industri og olje- og gassvirksomhet er kraftig redusert i Norge og nivåene i miljøet går ned. Miljøgifter som PCB, DDT, bromerte og klorerte flammehemmere og fluorstoffer (PFAS-er) finnes likevel fortsatt i norsk natur, i dyr langt opp i næringskjeden, i mennesker og i mat og drikkevann. Det samme gjelder flere stoffer som er ført opp på den norske prioritetslista i nyere tid, og som foreløpig ikke er tilstrekkelig regulert.

Arbeidet med opprydding i forurenset sjøbunn går fremover. I 2024 det blitt gjennomført undersøkelser, prosjektarbeid, tiltaksplanlegging, tiltak og etterovervåking av tiltak i forurenset sjøbunn og forurenset grunn.

Arbeidet med opprydding i forurenset grunn fortsetter også ved behov. Dette gjelder blant annet opprydding av PFAS-forurenset grunn ved norske flyplasser, som gjennomføres av Avinor og Forsvarsbygg etter pålegg fra miljøvernmyndighetene.

Utslipp av næringssalter som fosfor og nitrogen og organisk materiale kan føre til økt algeoppblomstring og overgjødning, og dermed medføre dårlig vannkvalitet og at livet i vannet dør. I kystområdene er de største kildene til tilførsel av næringssalter avrenning fra jordbruk, utslipp fra kommunale avløp og fiskeoppdrett og gjennom naturlig avrenning, mens de største utslippskildene er jordbruk og kommunalt avløp langs Skagerrakkysten, og fiskeoppdrett langs de andre kyststrekningene.

5 Oppfølging av anmodnings- og utredningsvedtak

(Side 57 i Prop. 1)

Forslag til tiltak og virkemidler for overvannsproblematikk

Vedtak nr. 914, 14. juni 2017

«Stortinget ber regjeringen gjennomgå anbefalingene fra overvannsutvalget (NOU 2015: 6), og komme tilbake til Stortinget på egnet måte med forslag til tiltak og virkemidler for overvannsproblematikk, inkludert en vurdering av en egen sektorlov for vann- og avløp.»

Stortinget gjorde vedtaket ved behandling av Dok. 8:78 S (2016–2017), jf. Innst. 436 S (2016–2017).

Overvannsutvalget foreslo en pakke av virkemidler som må sees i sammenheng, og som til sammen vil bidra til å oppnå målene om å forebygge skade på bosetning, infrastruktur, helse og miljø. Endringer i plan- og bygningsloven om håndtering av overvann trådte i kraft 1. januar 2024. Ny vass- og avløpsanleggslov med endringer i forurensningsloven trer i kraft 1. januar 2026, og ivaretar langt på vei de hensynene som begrunner et ønske om en slik sektorlov. Lovendringene skal bidra til mer effektiv drift av anleggene, og forebygge forurensning og skader fra styrtregn og økte vannmengder. Blant annet tilrettelegger lovendringene for at overvann kan kobles fra avløpsanleggene når det er forsvarlig.

Som oppfølging av NOU 2015: 16 og Meld. St.26 Klima i endring – sammen for et klimarobust samfunn, har Miljødirektoratet på oppdrag fra Klima- og miljødepartementet sendt forslag til endringer i vass- og avløpsanleggslova og forurensningsforskriften om etablering av overvannsgebyr på høring med frist 15. oktober 2025. I mai 2025 fikk Miljødirektoratet også i oppdrag å sende forslag til nytt kapittel i forurensningsforskriften, med krav til drift, tømning og vedlikehold av sandfang på høring. Miljødirektoratet fikk dessuten et oppdrag i juni 2025 om å beskrive den nåværende rettstilstanden for ansvar for skader forårsaket av avløpsanlegg, samt gjøre en vurdering av om det finnes forhold ved den nåværende rettstilstanden som bør følges opp eller utredes nærmere.

Departementet anser med dette vedtaket som fulgt opp.

Programkategori 12.20 Klima, naturmangfold og forurensing

(Side 82 i Prop. 1)

Helhetlig vannforvaltning

Vannforskriften, som gjennomfører EUs vanndirektiv i norsk rett, gir oss et godt system for å forvalte Norges vannforekomster. Miljømålene i vannforskriften sier blant annet at alt vann i utgangspunktet skal ha god tilstand. De regionale vannforvaltningsplanene setter miljømål for alle elver og innsjøer, og alt kystvann og grunnvann i Norge. I de tilhørende tiltaksprogrammene foreslås det tiltak for å nå målene.

Vannforvaltningsplanene med tilhørende tiltaksprogram er et viktig verktøy for å nå miljømålene for ferskvann, kystvann og grunnvann. Det er utfordringer med å tette gapet mellom tilstanden i dag og miljømålene etter vannforskriften, og det må gjennomføres en rekke tiltak for å nå målene. De gjeldende regionale vannforvaltningsplanene for 2022–2027 ble godkjent av regjeringen i 2022. Med disse oppdaterte planene er innsatsen for å nå miljømålene styrket. Alle ansvarlige sektormyndigheter må gjennomføre tiltak for å nå målene. Overvåkning av vannforekomster vil fortsette i 2026, og legger grunnlaget for blant annet tiltak og politiske beslutninger, samt tilstandsvurderinger av vannforekomstene. Arbeidet med helhetlig og samordnet vannforvaltning fortsetter i 2026. Samtidig skal gjeldende planer med tilhørende

tiltaksprogram oppdateres for planperioden 2028-2033. Alle ansvarlige myndigheter må bidra til å styrke beslutningsgrunnlaget om påvirkninger og mulige miljøtiltak innen eget ansvarsområde. Klima- og miljødepartementet har i samarbeid med berørte departementer utarbeidet nye nasjonale føringer for arbeidet med oppdateringen. Alle berørte departementer står bak føringene, som skal bidra til å klargjøre nasjonalt ambisjonsnivå og avklare målkonflikter knyttet til tiltak mot de største påvirkningene. Vannforvaltningsplanene skal ha god forankring hos myndighetene lokalt, regionalt og sentralt, med et konstruktivt samspill mellom disse tre forvaltningsnivåene. De godkjente planene med tilhørende tiltaksprogram skal være alle statlige forvaltningsorganers og kommuners omforente dokumenter med felles miljømål og forslag til tiltak for å nå målene. Dette vil gi en effektiv og målrettet oppfølging for å tette gapet mellom dagens tilstand og miljømålene. De regionale vannforvaltningsplanene med tilhørende tiltaksprogram for planperioden 2028–2033 legges ut for høring høsten 2026.

Helhetlig plan for Oslofjorden

Tilstanden for livet i Oslofjorden er svært alvorlig. Avrenning fra jordbruk, utslipp fra avløp samt fiskeri er blant de største påvirkningene. Helhetlig tiltaksplan for en ren og rik Oslofjord med et aktivt friluftsliv ble lagt frem i mars 2021 og er gjeldene frem til 2026. Planen tar tak i utfordringene for Oslofjorden og inneholder 63 tiltak og 19 punkter for kunnskapsinnhenting. Målet er å oppnå god miljøtilstand, ivareta naturmangfold, restaurere viktige naturverdier og fremme et aktivt friluftsliv.

Regjeringen følger aktivt opp tiltaksplanen og er i gang med et krafttak for fjorden, med særlig oppmerksomhet mot de største utfordringene; avløp, jordbruk og fiskeri. Flere tiltak er allerede fullført etter 2021, og en ny plan for Oslofjorden vil bli lagt frem i 2026. Den nye planen vil inneholde både nye tiltak, og en videreføring av viktige tiltak fra 2021 som ikke er gjennomført. I tillegg vil regjeringen i 2026 øke satsingen på Oslofjorden ved en styrking på 85 mill. kroner under Klima- og miljødepartementets budsjett. Midlene er fordelt med 40 mill. kroner til naturrestaureringstiltak i Oslofjorden og i Oslofjordens nedbørsfelt på tilskuddsordningen for vannmiljøtiltak, inkludert restaureringstiltak for Oslofjorden, kalking og anadrome laksefisk, og 18 mill. kroner til tilskuddsordningen for kommuner langs Oslofjorden til planlegging og prosjektering av nitrogenfjerning – begge under kap. 1420, post 80. Til Skjærgårdstjenestens arbeid i Oslofjord-området er det lagt inn en økning på 2 mill. kroner under kap. 1420, post 78. Videre er det til statsforvalternes oppfølging av Oslofjorden lagt inn 12 mill. kroner på avløpsområdet og 8 mill. kroner til arbeid med kantvegetasjon, begge under kap. 1420, post 21. Midlene til kantvegetasjon skal også øke innsatsen på området ellers i landet. Til Miljødirektoratets videre oppfølging av arbeidet med Oslofjorden er det lagt inn 5 mill. kroner.

Ansvar for å gjennomføre tiltakene i Oslofjordplanen ligger hos miljømyndighetene og hos de enkelte sektormyndighetene. Felles innsats på tvers av sektorer ligger til grunn for tiltaksplanen. I tillegg til flere departementer, er de berørte underliggende etatene, kommunene, fylkeskommunene og statsforvalterne sentrale aktører for å gjennomføre tiltakene. Oslofjordrådet ble etablert i august 2021 for å sikre framdrift i arbeidet med gjennomføring av tiltak. Rådet ledes av klima- og miljøministeren og består blant annet

av ordførere, fylkesordførere og berørte departementer. Sekretariatet for Oslofjordrådet legger årlig frem rapport om status for arbeidet med gjennomføring av tiltak. Årets statusrapport viser at arbeidet med å redusere belastningen på Oslofjorden er mer samordnet enn tidligere, og at om lag halvparten av tiltakene som ble iverksatt for å supplere kunnskapsgrunnlaget nå er gjennomført. På noen områder er arbeidet tydelig forsterket. På andre viktige områder er det startet en prosess, men arbeidet er ikke endelig avklart, og vil bli videreført i ny plan i 2026.

Kjemikalier

Videreutvikling av kunnskap er nødvendig som underlag for å få på plass regulering av flere farlige kjemikalier. Forskning om effekter på mennesker og miljøet, og kartlegging og overvåking i produkter, avfall og utslipp, dyr, mennesker, miljøet, mat og drikkevann fortsetter. Regjeringen la i 2025 fram handlingsplan for et giftfritt miljø. Handlingsplanen er en oppfølging av tidligere handlingsplaner og viser prioriteringene i kjemikaliearbeidet framover, inkludert særskilte satsningsområder for miljømyndighetene.

Forurensning fra industri, jordbruk og avløp

Industri er en kilde til forurensning av både luft, vann og i grunnen, og er strengt regulert gjennom både forskrifter og enkelttillatelser som også gjennomfører krav i EUs forordninger og direktiver, som for eksempel avløpsdirektivet og industriutslippsdirektivet. EU har vedtatt et revidert industriutslippsdirektiv som blant annet stiller krav til redusert energibruk, ressurseffektivitet og gjenbruk av vann. Et av formålene er å bidra til mer bærekraftig drift i sektorene som et steg for å sikre en renere og mer sirkulær økonomi. Klima- og miljødepartementet forbereder innlemmelse av revidert industriutslippsdirektiv i EØS-avtalen og gjennomføring i norsk rett.

Avrenning fra jordbruket påvirker vannforekomstene negativt, noe vi særlig ser i Oslofjorden. Regjeringen fastsatte i januar ny gjødselbrukforskrift, som blant annet stiller krav til redusert bruk av fosforholdig gjødsel, og strammere frister for når husdyrgjødsel kan spres. Over tid kan forskriftens innstramminger bidra til å bedre vannkvaliteten i områder som er utsatt for avrenning fra jordbruket.

Den samlede akvakulturproduksjonen av fisk gjør at fiskeoppdrett er den største kilden til utslipp av næringssalter langs kysten fra Lindesnes til Nordkapp. Slike utslipp kan gi økt algevekst og føre til overgjødning i innelukkede fjordområder. Mesteparten av akvakultur av fisk foregår i åpne anlegg i sjø og per i dag er det ikke tilgjengelig teknologi som kan rense utslipp av næringssalter fra slike anlegg. Nytt regelverk for forurensning for akvakultur i sjø trådte i kraft i februar 2024. Regjeringen jobber videre med å utvikle regelverket og kravsetting til forurensning fra oppdrettsnæringene, herunder vurdere behov og mulighetene for å stille standardiserte krav for forurensning også til landbasert akvakultur.

Avløp

God avløpsrensing er viktig av flere grunner; blant annet for å sikre helse og miljø og for å ta vare på naturen. Avløpsvann er en kilde til forurensning både lokalt og regionalt, og

påvirker norske vannforekomster. Avløpsvann inneholder næringssalter som fosfor og nitrogen, og også organisk materiale og miljøgifter. Det meste av det sanitære avløpsvannet blir rensert i avløpsrenseanlegg, og majoriteten av befolkningen er tilknyttet kommunale avløpsrenseanlegg.

Etterslepet i avløpssektoren i Norge er stort. Ledningsnettene er utilstrekkelig vedlikeholdt, og mange avløpsrenseanlegg oppfyller ikke dagens rensekraft. Det er behov for å redusere utslipp av urensert avløpsvann, som følge av manglende rensekraft, lekkasjer fra ledningsnett og overløpssituasjoner. Kommunene er ansvarlig for å sikre en tilgjengelig avløpsinfrastruktur som etterlever gjeldende krav. Regjeringen viser til at prinsippene om forurenser betaler og selvkost ligger til grunn, og at kommunene i tråd med dette kan fullfinansiere utgiftene til avløpsrensing. Selv om etterslepet er stort, er det flere kommuner som enten er i gang, eller ferdige med, å oppgradere renseanlegg slik at disse møter dagens krav. Kommunene som overholder dagens krav har jobbet godt, prioritert riktig og handlet i tråd med de plikter som kommunen har som forurenser på området.

Det legges ikke opp til en statlig tilskuddsordning for avløpsinvesteringer. En statlig tilskuddsordning ville utfordret likebehandling av de kommunene som allerede har fulgt opp gjeldende krav i regelverket. På grunn av det alvorlige vedlikeholdsetterslepet i sektoren sendte Klima- og miljødepartementet sammen med Kommunal- og distriktsdepartementet i juli 2025 et felles brev til alle landets kommuner, og til statsforvalterne som forurensningsmyndighet på området. I brevet ble det sendt et tydelig signal til kommunene om kommunenes ansvar for å sikre god rensing for å overholde gjeldende krav, og få fart på arbeidet med å oppgradere renseanleggene. Til statsforvalterne ble det i brevet sendt tydelig forventning om å skjerpe håndhevingen av kravene i forurensningsregelverket, og at brudd på kravene i forurensningsregelverket skal følges opp med nødvendige virkemidler. Regjeringen foreslår å styrke arbeidet med avløp hos statsforvalterne med totalt 20 mill. kroner, hvorav 12 mill. kroner til statsforvalterne for å styrke avløpsarbeidet rundt Oslofjorden og resterende 8 mill. kroner for å styrke avløpsarbeidet utenfor Oslofjordens nedbørsfelt.

Miljøtilstanden i Oslofjorden er alvorlig, og utslipp av næringsstoffene nitrogen og fosfor fra avløpsvann er en av de største påvikene. Det er behov for å etablere bedre avløpsrensing, og redusere lekkasjer fra ledningsnett og overløpssituasjoner. Regjeringen følger opp tiltaksplanen for Oslofjorden, og har særlig fokus på de største utfordringene: avløp, jordbruk og fiskeri. Derfor foreslår regjeringen å videreføre og styrke tilskuddsordningen for kommunenes planlegging og prosjektering av nitrogenfjerning ved avløpsrenseanlegg i Oslofjordens nedbørsfelt. Regjeringen vil be Miljødirektoratet om å vurdere hvordan ordningen i større grad enn i dag kan tilrettelegge for teknologiutvikling. I 2026 vil den totale rammen for ordningen være på rundt 71 mill. kroner.

På avløpsområdet gjelder EUs avløpsdirektiv fra 1991, som er innlemmet i EØS-avtalen og gjennomført i forurensningsforskriften. Formålet med avløpsdirektivet fra 1991 er primært å redusere utslipp av organisk materiale og næringssalter som kan føre til eutrofi (overgjødning) av vannforekomster. For å sikre dette formålet er hovedregelen i

direktivet at utslipp skal gjennomgå sekundærrensing (kjemisk/biologisk rensetrinn som reduserer organisk materiale). Da avløpsdirektivet skulle gjennomføres i norsk rett på begynnelsen av 2000-tallet, hadde Norge over tid gjort en betydelig innsats på avløpsområdet med mål om å redusere utslippene fra avløp, og mange nye avløpsanlegg var nylig bygget/oppgradert. Ved gjennomføringen i direktivet ble det derfor laget en overgangsordning der eksisterende anlegg gradvis skulle oppfylle kravene til sekundærrensing, fremfor å rive eller bygge om nye eller nylig oppgraderte renseanlegg. Nye anlegg skulle bygges med sekundærrensing. Hensikten var å sikre god nok rensning og miljøbeskyttelse. Overgangsordningen har imidlertid ikke fungert etter sin hensikt og mange kommuner har ikke oppgradert til sekundærrensning slik det ble forutsatt. Miljømyndighetene har siden 2019 prioritert strengere kravstilling og tettere oppfølging av kommunene for å sikre bedre etterlevelse av direktivet.

Utfordringene på avløpsfeltet i dag gjør det imidlertid naturlig å se på om gjennomføringen av direktivet fra 1991 har vært god nok. Det er viktig at Norge overholder EØS-rettslige forpliktelser, både når det gjelder gjennomføring og etterlevelse av krav. Med dette som bakteppe, har departementet startet en gjennomgang av den norske gjennomføringen av avløpsdirektivet fra 1991, og vil på bakgrunn av dette vurdere hvordan eventuelle mangler ved gjennomføringen best følges opp. Det er naturlig at dette sees i sammenheng med departementets arbeid med revidert avløpsdirektiv.

Revidert avløpsdirektiv trådte i kraft i EU 1. januar 2025. Det reviderte direktivet skal beskytte mennesker og natur mot utslipp av dårlig rensset avløpsvann. Samtidig skal det skape et forutsigbart rammeverk med mer åpenhet og bedre styring av avløpssektoren. Direktivet er i tråd med EUs grønne giv, med mål om klimanøytralitet, nullforurensning innen 2050, sirkulær økonomi, og bevaring av biologisk mangfold. De to mest sentrale endringene i revidert direktiv er at virkeområdet for direktivet utvides slik at flere og mindre tettbebyggelser omfattes, og at det stilles strengere rensekra. Det stilles også krav om at avløpsanleggene skal bli energinøytrale, samt krav til prøvetaking, overvåking og rapportering. Gjennomføring av det reviderte direktivet vil derfor være kostnadskreven. Norge har et stort vedlikeholdsetterslep på avløpsområdet, også uavhengig av revidert avløpsdirektiv. Miljømyndighetene har fulgt prosessene i EU tett og kommet med innspill i tråd med norske interesser. Direktivet er nå til vurdering i EØS/EFTA-landene. Klima- og miljødepartementet vurderer hva det reviderte direktivet vil bety for Norge og behov og muligheten for eventuelle tilpasninger. Ved innføringen av avløpsdirektivet vil regjeringen vurdere handlingsrommet grundig, og jobbe for at hensynet til norske kommuner og innbyggere ivaretas på best mulig måte. Klima- og miljødepartementet har mottatt rapporten «Utredning av Norges handlingsrom i EUs reviderte avløpsdirektiv – definisjonen av tettbebyggelse» som KS har fått utarbeidet fra Menon Economics mfl., og vil gjennomgå denne.

Overvann

Klimaendringene fører til mer, hyppigere og mer intens nedbør. Overvann kan føre til både direkte og indirekte skader. I 2015 foreslo Overvannsutvalget i NOU 2015: 16 Overvann i byer og tettsteder – som problem og ressurs, omfattende lov- og forskriftsendringer, knyttet til plan- og bygningsloven, vannressursloven, vass- og avløpsanleggslova og forurensningsloven. Ny lov om kommunale vass- og avløpsanlegg

(vass- og avløpsanleggslova) og endringer i forurensningsloven (regulering av forholdet mellom abonnent og kommune og frakobling av overvann fra kommunale avløpsanlegg) ble vedtatt i Stortinget 26. mai 2025. Endringene trer i kraft fra 1. januar 2026. Loven lovfester plikter og rettigheter for kommunen som eier av vann- og avløpsanleggene, og for abonnentene. I tillegg innføres det bestemmelser om sanksjonering og oppfølging av brudd på bestemmelsene i loven. Store deler av gjeldende vass- og avløpsanleggslov er videreført i den nye loven. I forurensningsloven gis det en tydeligere definisjon av avløpsanlegg og overvann, samt en ny bestemmelse som gir kommunen mulighet til å fjerne overvann fra overbelastede avløpsanlegg. Bestemmelsen gir kommunen rett til å pålegge eier av eiendom som er tilknyttet kommunalt avløpsanlegg helt eller delvis å koble overvann fra det kommunale avløpsanlegget, så lenge det finnes andre forsvarlige måter å håndtere overvannet på. Videre kan kommunen pålegge eier av privat eiendom å sørge for tiltak som med rimelighet kan kreves for å håndtere overvann. Slike tiltak kan ikke være uforholdsmessig kostbare.

Som oppfølging av Meld. St. 26 Klima i endring – sammen for et klimarobust samfunn har Miljødirektoratet på oppdrag fra Klima- og miljødepartementet sendt forslag om endringer i vass- og avløpsanleggslova og forurensningsforskriften om etablering av overvannsgebyr på høring med frist 15. oktober 2025. Dagens avløpsgebyr gir kommunen mulighet til å finansiere tradisjonelle overvannsledninger for å løse utfordringene med overvann. Mer åpne tiltak kan være en tryggere og mer samfunnsøkonomisk lønnsom måte å løse utfordringene på sammenliknet med tradisjonelle ledninger. Det er derfor behov for å modernisere avløpsgebyret, og flytte overvannskostnadene over til et eget overvannsgebyr. På oppdrag fra Klima- og miljødepartementet har Miljødirektoratet også sendt forslag til nytt kapittel i forurensningsforskriften, med krav til drift, tømning og vedlikehold av sandfang på høring med frist 7. november 2025. Miljødirektoratet har også fått oppdrag om å beskrive den nåværende rettstilstanden for ansvar for skader forårsaket av avløpsanlegg og gi en vurdering av om det finnes forhold ved den nåværende rettstilstanden som bør følges opp eller utredes nærmere.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

(Side 104 i Prop. 1)

I sammenheng med satsingen på Oslofjorden, er det lagt inn 12 mill. kroner til styrking av statsforvalternes arbeid på avløpsområdet. Det er videre lagt inn 8 mill. kroner til statsforvalterne for håndheving av kravet til kantvegetasjon langs vassdrag, som også vil styrke innsatsen på landsbasis. Naturlig, flersjiktet kantvegetasjon med stedegne trær og busker har stor betydning for økosystemet i og langs vassdrag. Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) har inntil nå hatt ansvaret for håndhevingen iht. vannressursloven § 11. For å sikre bedre oppfølging og kontroll vil regjeringen delegere ansvaret til statsforvalterne.

For øvrig er det på posten videreført 5 mill. kroner til Miljødirektoratet for oppfølging av helhetlig plan for Oslofjorden, herunder håndtere økt mengde tilskuddssøknader som resultat av økte midler til tilskuddsordningen for vannmiljøtiltak, inkludert

restaureringstiltak for Oslofjorden, kalking og anadrome laksefisk. Det er videre lagt inn 8 mill. kroner til statsforvaltnernes arbeid med å følge opp kommunene på avløpsområdet på nasjonalt nivå, og kommer i tillegg til de nye midlene til statsforvaltnernes arbeid med avløp i Oslofjordens nedbørsfelt.

Kunnskapen om overgjødning har økt, og arbeidet med å minske forurensning fra jordbruket fortsatte i 2024. I tråd med prioriteringen Forurensningskilder som skaper eutrofiering/overgjødning er godt regulert, er det bla. brukt midler for å styrke kapasiteten på avløpsområdet i Miljødirektoratet og statsforvalteren for å raskere få innført nitrogenfjerningskrav for aktuelle avløpsrenseanlegg i nedbørsfeltet til Oslofjorden. I tillegg er det satt ut flere utredninger knyttet til akvakultur og avløp inkludert kunnskapsstatus for Hardangerfjorden og følsomhet for eutrofi for aktuelle vannforekomster som mottar utslipp av avløpsvann.

Post 80 Tilskudd til tiltak for å ta vare på natur

(Side 134 i Prop. 1)

Tilskudd til vannmiljøtiltak, inkludert restaureringstiltak for Oslofjorden, kalking og anadrome laksefisk

Ordningen har en budsjetttramme på 102,2 mill. kroner, en økning på 36,5 mill. kroner. Ordningen er økt med 40 mill. kroner fra de nye 58 mill. kroner til Oslofjorden som er lagt inn på posten, jfr. omtale innledningsvis. Samtidig er innsparingstiltaket på 3,5 mill. kroner tatt på denne ordningen, også jfr. omtale ovenfor.

Som følge av Stortingets forlik om 2025-budsjettet ble ordningen styrket med 25 mill. kroner til tiltak for Oslofjorden. Midlene videreføres i 2026-budsjettet, slik at midler øremerket restaureringstiltak i Oslofjorden og Oslofjordens nedbørsfelt i 2026-budsjettet er på totalt 65 mill. kroner. I tillegg kommer nevnte tilsagnsfullmakt på 30 mill. kroner. Prosjekter som i størst grad bidrar til å bedre Oslofjordens tilstand skal prioriteres.

Mål

Tilskuddsordningen skal bidra til å nå miljømålene i vannforskriften, målene for Oslofjorden, redusere de negative effektene av sur nedbør på naturmangfoldet i vassdrag og tilrettelegge for bevaring og forvaltning av ville anadrome laksefisk.

Kriterier for måloppnåelse

Måloppnåelsen blir vurdert ut fra tilskuddets medvirkning til å oppnå god tilstand i vannforekomstene, målene for Oslofjorden, avbøte de negative effektene av sur nedbør på naturmangfoldet, og oppnå målene for viltlevende anadrome laksefisk.

Tildelingskriterier

Det kan gis tilskudd til:

- miljøforbedrende tiltak
- tilrettelegging og organisering av arbeidet i vannområder og vannregioner
- informasjon og veiledning om vannforvaltning, kalking, villaks, sjørørret og sjørøye

- utredninger og anvendt FoU-virksomhet
- forvaltningstiltak for villaks, sjøørret og sjørøye
- overvåking som grunnlag for blant annet lokal forvaltning av lakse- og sjøørretbestander
- kjøp, transport og spredning av kalk
- reetablering av opprinnelig naturmangfold i kalkede vassdrag.

Tilskudd kan bli gitt til kommuner, interkommunale organ, frivillige organisasjoner, forskningsinstitusjoner, vannområdeutvalg, interkommunale vannprosjekter, private virksomheter, fiskerettshavere og fiskere. Det gis ikke tilskudd til en ansvarlig tiltakshaver som ut fra prinsippet om at forurensere betaler og naturmangfoldloven § 11 selv bør bære kostnadene ved miljøforringelsen. Det kan bare gis tilskudd til kalkingstiltak i områder der tålegrensen for forsuring er overskredet, og hvor skader på naturmangfoldet skyldes menneskeskapt forsuring. Det gis ikke tilskudd til kalkingstiltak i naturlig sure vassdrag. Det gis ikke tilskudd til tiltak for anadrom laksefisk med formål om å legge til rette for fiske etter anadrome laksefisk. Disse kan søke tilskudd fra ordning beskrevet under kap. 1425, post 70.

Tilskudd til kommuner langs Oslofjorden til planlegging og prosjektering av nitrogenfjerning

Ordningen har en budsjetttramme på 71,4 mill. kroner, en økning på 18 mill. kroner.

Mål

Tilskuddsordningen er rettet mot resultatområdet. Forurensning og skal bidra til å redusere utslipp av nitrogen fra kommunalt avløp innenfor Oslofjordens nedbørsfelt.

Første tildelingsrunde:

I statsbudsjettet for 2024 ble det bevilget 32 mill. kroner til tilskuddsordningen. Miljødirektoratet mottok 33 søknader med en samlet søknadssum på 51 mill. kroner. 20 prosjekter ble innvilget og 13 prosjekter ble avslått. I denne runden fikk 43 kommuner og interkommunale selskaper tildelt midler.

Kriterier for måloppnåelse

Kriterier for måloppnåelse er å bidra til å nå målene om å bedre miljøtilstanden i Oslofjorden og redusere utslipp av nitrogen fra kommunalt avløp til fjorden.

Tildelingskriterier

Miljødirektoratet kan etter søknad gi tilskudd til kommuner, kommunalt eide selskaper og interesseorganisasjoner som søker på vegne av kommuner og selskap. Tilskudd kan gis til planlegging og/eller prosjektering av nitrogenfjerning ved avløpsrenseanlegg, vurdering av egnet teknologi for nitrogenfjerning og kompetansehevingstiltak knyttet til nitrogenfjerning. Det er krav om at kommunen eller det interkommunale selskapet skal bidra med egeninnsats, at prosjektet skal bidra i arbeidet med å bedre miljøtilstanden i Oslofjorden og at prosjektet skal ha hensikt til å bidra til en raskere avgjørelse om eller innføring av nitrogenfjerning. Årlige satsingsområder og prioriteringer for tilskuddsordningen blir kunngjort i utlysningen.

7.3.4 Klimaeffekten av endringer i overføringer til andre

(Side 245 i Prop. 1)

KLD: Kap. 1420 Miljødirektoratet, post 80 Tilskudd for å ta vare på natur (+61,5 mill. kroner)

Posten er foreslått økt med 61,5 mill. kroner, og det fører til en total bevilgning på 276,4 mill. kroner. Økningen innebærer 58 mill. kroner til styrket satsing på Oslofjorden og 7 mill. kroner til ny tilskuddsordning for villrein. I tillegg er posten redusert med 3,5 mill. kroner som et generelt innsparingstiltak.

Den styrkede satsingen på Oslofjorden skal gå til naturrestaureringstiltak i Oslofjorden og Oslofjordens nedbørsfelt. Relevante restaureringstiltak er å rydde tapte fiskeredsaker, etablere marine nyttehager, plante flersjiktet kantvegetasjon langs elver og vassdrag og reetablere naturtyper som ålegrasenger. Restaurering av natur binder karbon, bidrar til å redusere utslipp og å bygge opp karbonlagre på sikt. Å bevare økosystemer, både i omfang og i best mulig tilstand, er fundamentalt for en klimarobust utvikling, og restaurering bidrar til dette. I tillegg økes tilskuddsordningen som er rettet mot resultatområde forurensning og skal bidra til å redusere utslipp av nitrogen fra kommunalt avløp innenfor Oslofjordens nedbørsfelt ved å gi tilskudd til planlegging og prosjektering av nitrogenfjerning ved renseanlegg. Det er vanskelig å anslå den konkrete klimaeffekten av gjennomføring av tiltakene. Klimaeffekten og klimagassutslipp vil avhenge av hvem som søker om tilskudd og hvilke tiltak som blir iverksatt. Tiltakene er viktige for at Oslofjorden skal oppnå god miljøtilstand og dette kan på sikt føre til en bedre økologisk tilstand som bidrar til å rense fjorden og å øke karbonopptak. Budsjettendringen samlet kan dermed medføre noe økte midlertidige klimagassutslipp ved gjennomføring av tiltak, som å plante ålegrasenger, bygge marine nyttehager, eller prosjektering for nye renseanlegg, men på sikt kan tiltakene bidra til reduserte klimagassutslipp.

8.2 Regjeringens satsninger på klima- og miljø i statsbudsjettet

(Side 263 i Prop. 1)

Tiltak for Oslofjorden

Regjeringen foreslår 100 mill. kroner til tiltak for Oslofjorden for å bedre den økologiske tilstanden, med 85 mill. kroner under Klima- og miljødepartementets budsjett og 15 mill. kroner under Nærings- og fiskeridepartementet. Tiltakene vil omfatte naturrestaurering i Oslofjorden og Oslofjordens nedbørsfelt i tråd med Helhetlig tiltaksplan for Oslofjorden. Regjeringen foreslår i tillegg styrking av statsforvalterne til avløpsarbeidet i Oslofjordens nedbørsfelt og økte midler til tilskuddsordningen for planlegging og prosjektering av nitrogenfjerning.

8.4 FNs bærekraftsmål

(Side 266 i Prop. 1)

Mål 6 Sikre bærekraftig vannforvaltning og tilgang til vann og gode sanitærforhold for alle
Klima- og miljødepartementet bidrar til delmål 6.1–6.4 om trygt drikkevann, tilstrekkelige sanitærforhold, bedre vannkvalitet og bedre utnyttelse av vann i alle sektorer. Se også omtale under resultatområde og nasjonale mål i klima- og miljøpolitikken i del I og programkategori 12.20 i del II.

Norge har fastsatt nasjonale mål og iverksatt en rekke tiltak i tråd med WHO-/UNECE-protokollen for vann og helse. For å møte utfordringene på vann- og avløpsområdet på en helhetlig måte, lanserte regjeringen nye nasjonale mål for vann og helse med gjennomføringsplan i februar 2024. Et interdepartementalt samarbeidsforum for vann og avløp med deltakelse på departementsrådsnivå fra Helse- og omsorgsdepartementet, Justis- og beredskapsdepartementet, Klima- og miljødepartementet, Kommunal- og distriktsdepartementet og Energidepartementet følger blant annet opp de nasjonale målene for vann og helse med gjennomføringsplan fra februar 2024.

Utslipp av kjemikalier og materiale som kan påvirke vannkvaliteten og drikkevannet er strengt regulerte. Majoriteten av befolkningen er tilknyttet kommunale renseanlegg. Andelen tilknyttet større avløpsanlegg økte fra 82 til 88 pst. i perioden 2001 til 2023. For 2023 betyr det en tilknytning på over 4,9 millioner mennesker. Den øvrige delen av befolkningen er tilknyttet de om lag 320 000 mindre avløpsanleggene. Dette utgjør stort sett separate renseanlegg. Rundt 65 pst. av befolkningen er tilknyttet renseanlegg der avløps- vannet renses biologisk og/eller kjemisk.

En stor del av det kommunale ledningsnettet er gammelt og/eller dårlig, og mange avløpsrenseanlegg oppfyller ikke rensekravene i forurensningsregelverket. Dette fører til utslipp av urensset og dårlig rensset avløpsvann og er en utfordring for måloppnåelsen til Norge. For langsom fornyelse av både drikkevann- og avløpsnettet fører til risiko for spredning av urensset avløpsvann til vannforekomster og drikkevannet, og dermed fare for spredning av smittsomme sykdommer. Å tilpasse vann- og sanitærsystemene til forventede klimaendringer vil være en utfordring i en del kommuner.

Norge har gjennomført EUs avløpsdirektiv fra 1991. I 2022 la Kommisjonen frem et forslag til revidert avløpsdirektiv, og dette trådte i kraft i EU 1. januar i år. Direktivet skal beskytte mennesker og natur mot utslipp av dårlig rensset avløpsvann. Samtidig skal det skape et forutsigbart rammeverk med mer åpenhet og bedre styring av avløpssektoren. Direktivet skal bidra til å nå målene i den grønne given, oppnå klimanøytralitet og nullforurensning i 2050 og overgang til en sirkulær økonomi, samt støtte arbeid med folkehelse og bærekraftsmål 6. Dette gjør forslaget til revidert direktiv betydelig mer ambisiøst enn avløpsdirektivet fra 1991. Forslaget foreslår blant annet nye rensekrav for å redusere utslipp av mikroforurensning som bakterier og virus, mikroplast, legemiddelrester og miljøgifter som kan transporteres med havstrømmene. Klima- og miljødepartementet vurderer hva det reviderte direktivet vil bety for Norge og behov og muligheten for eventuelle tilpasninger. Regjeringen jobber for at hensynet til norske kommuner og innbyggere ivaretas på best mulig måte.

Forslag til endringer i plan- og bygningsloven om håndtering av overvann trådte i kraft 1. januar 2024. Ny lov om kommunale vass- og avløpsanlegg (vass- og avløpsanleggslova) og endringer i forurensningsloven (regulering av forholdet mellom abonnent og kommune og frakobling av overvann fra kommunale avløpsanlegg) ble vedtatt i Stortinget 26. mai 2025. Endringene trer i kraft fra 1. januar 2026. Ny vass- og avløpsanleggslov lovfester plikter og rettigheter for kommunen som eier av vann- og avløpsanleggene, og for abonnentene. I tillegg innføres det bestemmelser om sanksjonering og oppfølging av brudd på bestemmelsene i loven. Store deler av gjeldende vass- og avløpsanleggslov er videreført i den nye loven. I forurensningsloven gis det en tydeligere definisjon av avløpsanlegg og overvann. Det gis også en ny bestemmelse som gir kommunen mulighet til å fjerne overvann fra overbelastede avløpsanlegg. Bestemmelsen gir kommunen rett til å pålegge eier av eiendom som er tilknyttet kommunalt avløpsanlegg helt eller delvis å koble overvann fra det kommunale avløpsanlegget, så lenge det finnes andre forsvarlige måter å håndtere overvannet på. Videre kan kommunen pålegge eier av privat eiendom å sørge for tiltak som med rimelighet kan kreves for å håndtere overvann. Slike tiltak kan ikke være uforholdsmessig kostbare.

Klima- og miljødepartementet bidrar til delmål 6.5 om integrert forvaltning av vannressurser på alle nivå. Norge forvalter nasjonale og grenseoverskridende vannressurser, og verner og restaurerer vannrelaterte økosystem på en god måte. Vanndirektivet til EU er gjennomført gjennom nasjonal lovgiving. I tråd med vannforvaltningsplanene blir det iverksatt tiltak for å oppnå målene for vannforekomster. Planene skal revurderes og om nødvendig oppdateres hvert sjette år for å sikre en mer målrettet og bedre prioritering av innsatsen. Måloppnåelsen er forventet å øke ytterligere som et resultat av tiltakene som er gjennomførte i den forrige og den nåværende planperioden. Det er et godt samarbeid med nabolandene om grenseoverskridende vassdrag. Norge har inngått en rekke bilaterale avtaler med Finland, Russland og Sverige. Enkelte av disse avtalene er knyttet til oppnåelse av kravene i vanndirektivet, mens andre regulerer konkret bruk av vassdraget til vasskraft eller fiske.

Helse- og omsorgsdepartementet

1.6 Folkehelse, barn og unge

(Side 16 i Prop. 1)

Trygg mat og trygt drikkevann er forutsetninger for god folkehelse. Regjeringen styrker samfunnssikkerheten på drikkevannsområdet, bl.a. ved å etablere digital rapportering av drikkevannsdata i tråd med nasjonale mål for vann og helse, som regjeringen lanserte i 2024.

Kap. 702 Beredskap

(Side 76 i Prop. 1)

Helse- og omsorgsdepartementet har overordnet ansvar for beredskap og sikkerhet innenfor helse- og omsorgstjenesten og folkehelseområdet, inkludert smittevern- og pandemiberedskap, miljørettet helsevern, strålevern, atomberedskap og atomsikkerhet, legemidler og medisinsk utstyr, mattrygghet og drikkevann. Departementet har ansvar for de kritiske samfunnsfunksjonene helse og omsorg, vann og avløp, og de grunnleggende nasjonale funksjonene (GNF) helseberedskap, trygg vannforsyning, Helse- og omsorgsdepartementets virksomhet, handlefrihet og beslutningsdyktighet, og medansvar for den tverrsektorielle GNF-en matvareforsyning sammen med Nærings- og fiskeridepartementet og Landbruks- og matdepartementet.

Mål og hovedprioriteringer for budsjettperioden 2026:

- Økt motstandsdyktighet i møte med sammensatte trusler og krig.
- Styrket sikkerhet og beredskap mot digitale trusler og sårbarheter.
- Styrket forsyningssikkerhet.
- Styrket sikkerhet og beredskap mot pandemier, smittsomme sykdommer, atomhendelser og andre farlige og eksplosive stoffer (CBRNE).
- Trygg vannforsyning.

Trygg vannforsyning

Vannforsyning er viktig for liv og helse og samfunnets evne til å ivareta kritiske funksjoner og fungere generelt. Som kritisk infrastruktur kan vannforsyningen være mål for hybride trusler og sabotasjehandling. Den urolige internasjonale situasjonen har medført at sikring og beredskap i vannforsyningen er særlig viktig, og kommunene er gjort oppmerksomme på dette. Drikkevannet i Norge er i hovedsak trygt, og de fleste innbyggerne får drikkevann av god kvalitet. Likevel er det sårbarheter i vannforsyningen i mange kommuner. Utfordringer ligger i gammelt ledningsnett og en lav fornyelsesgrad som fører til økt forfall og økt risiko for bortfall av vann og forurensning av vannforsyningen. Klimaendringer øker risikoen for svikt i vannforsyningssystemene. Vannforsyningen er avhengig av import av grunnleggende innsatsvarer for å produsere

drikkevann. Ifølge Mattilsynet er vannverkernes beredskapsplaner i mange tilfeller ikke tilstrekkelige. Bortfall av vann vil få konsekvenser i Oslo frem til 2028.

Helse- og omsorgsdepartementet har sektoransvar for regelverk og tilsyn på drikkevannsområdet, er hovedansvarlig for den kritiske samfunnsfunksjonen vann og avløp og den grunnleggende nasjonale funksjonen trygg vannforsyning. Departementet koordinerer innsats på området med andre departementer. Kommuner og vannverk har ansvar for helsemessig trygg og sikker drikkevannsforsyning. Mattilsynet forvalter drikkevannsforskriften, fører tilsyn med vannforsyningssystemer og påser at drikkevannshensyn blir ivarettatt i kommunale og fylkeskommunale planer. Folkehelseinstituttet er kunnskapsinstitusjon på drikkevannsområdet for Helse- og omsorgsdepartementet og Mattilsynet.

Regjeringen lanserte i februar 2024 nye Nasjonale mål for vann og helse med gjennomføringsplan som omfatter både drikkevanns- og avløpsområdet. Gjennomføringsplanen følges opp gjennom tiltak med sikte på å oppnå tryggere vannforsyning og bedre avløpsrensing på en kostnadseffektiv måte. Mattilsynet er i ferd med å kartlegge situasjonen for nødvannsforsyning og utrede behov for eventuelle tiltak og følge opp de nye målene for vann og helse med gjennomføringsplan for å redusere sårbarheter og øke robustheten i vannforsyningen. Mattilsynet leder utvalg for vannforsyningsberedskap, som i tillegg består av representanter fra relevante statlige etater og kommuner. Nasjonale sikkerhetsmyndigheter ser alvorlig på cybertrusler og advarer om at vannverkernes digitale systemer kan være for sårbare og ser behov for at digital sikkerhet styrkes. Departementet og Mattilsynet følger også særskilt opp sikkerhet og beredskap relatert til Oslos vannforsyning og NATOs forventninger til robust vannforsyning.

Programkategori 10.10 Folkehelse

(Side 89 i Prop 1)

Innenfor programkategorien er det funnet rom for nye satsinger på drøyt 23 mill. kroner som vil styrke folkehelsearbeidet i 2026 og fremover:

Det er foreslått 6 mill. kroner for å styrke samfunnssikkerheten på drikkevannsområdet. Det foreslås etablering av digital rapportering av drikkevannsdata fra kommunene til statlige myndigheter, jf. kap. 714, post 60.

Post 21 Spesielle utgifter

(Side 95 i Prop. 1)

Bevilgningen dekker spesielle driftsutgifter på folkehelseområdet, herunder kontingenter og andre utgifter i forbindelse med internasjonale forpliktelser på folkehelseområdet samt bidrag til internasjonalt arbeid. Utover prisjustering og gjennomgående budsjetttiltak omtalt i del I, foreslås følgende endringer:

– Bevilgningen foreslås økt med 6 mill. kroner til en nasjonal satsing på samfunnssikkerhet knyttet til drikkevann.

Trygg mat og trygt drikkevann

Trygg mat og trygt drikkevann er grunnleggende forutsetninger for god folkehelse og et godt livsmiljø. Det faglige ansvaret på mattrygghetsområdet og styringen av Mattilsynet er delt mellom Helse- og omsorgsdepartementet, Landbruks- og matdepartementet og Nærings- og fiskeridepartementet. Hovedmålene på det matpolitiske området er omtalt i Prop. 1 S (2025–2026) for Landbruks- og matdepartementet.

Det foreslås å omdisponere 6 mill. kroner fra kap. 714 post 60 til styrket samfunnssikkerhet på drikkevannsområdet inkludert etablering av digital rapportering av drikkevannsdata fra kommunene til statlige myndigheter, se også omtale under kap. 714 post 60. Dette bidrar til oppfølging av Totalberedskapsmeldingen, NATOs Seven Baseline Requirements og innføring av ny digitalsikkerhetslov med -forskrift mv. Mattilsynet vil få ansvar for å etablere en slik ny rapporteringsordning og øke sin kompetanse og kapasitet for å styrke samfunnssikkerhetsarbeidet på drikkevannsområdet.

Nye digitale verktøy på drikkevannsområdet vil medføre en innsparing i kommunene beregnet til 21 mill. kroner pr. år grunnet redusert tidsbruk til rapportering. Verktøyene vil også styrke Mattilsynets evne til å respondere raskt og effektivt i kriser eller ved uønskede hendelser. Det er også nødvendig som grunnlag for oppfølgingen av Nasjonale mål for vann og helse. Tiltaket følger også opp Riksrevisjonens kritikk overfor departementet i Dokument 3:8 (20222023) Myndighetenes arbeid med trygt drikkevann, der det påpekes at styrings- informasjonen på drikkevannsområdet ikke er tilstrekkelig og ikke innhentes på en effektiv måte.

Det foreslås å videreføre 1,1 mill. kroner til arbeidet med å følge opp nasjonale mål for vann og helse, som ble lansert i februar 2024. De nasjonale målene følger opp Norges forpliktelser i henhold til Verdens helseorganisasjon/UNECEs Protokoll for vann og helse og bidrar samtidig til gjennomføring av FNs bærekraftsmål seks om rent vann og gode sanitærforhold.

Post 60 Kommunale tiltak

(Side 101 i Prop. 1)

Program for teknologiutvikling i vannbransjen

Det ble i 2024 gitt tilskudd til elleve prosjekter på bakgrunn av søknader fra kommuner og kommunale vann- og avløpsselskaper. Programmet avsluttes i 2025. Midlene i programmet foreslås fra 2026 omdisponert for å styrke samfunnssikkerheten på drikkevannsområdet, jf. omtale under kap. 714, post 21.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

(Side 249 i Prop. 1)

Analyse av forekomst av rusmidler i avløpsvann

Gjennom prøvetaking og laboratorieundersøkelser identifiseres og kvantifiseres ulike typer rusmidler i avløpsvann. Analysene gir et øyeblikksbilde av rusmiddelbruken i et gitt område og gir verdifull innsikt i forbruksmønstre og trender på en anonym og effektiv måte. En slik analyse kan være nyttig for å iverksette målrettede forebyggende tiltak. Analyse av avløpsvann vil derfor naturlig inngå i det helhetlige monitoreringssystemet på rusmiddelfeltet som er under utredning. Se omtale under kapittelinnledningen om forebyggings- og behandlingsreformen for rusfeltet. Stoffene som inngår i rapporteringen er amfetamin, metamfetamin, MDMA, kokain, heroin, ketamin, cannabis, nikotin og alkohol. Det foreslås å bevilge 0,6 mill. kroner til formålet i 2026.

8 Oppfølging av FNs bærekraftsmål

(Side 337 i Prop. 1)

Mål 6 Sikre bærekraftig vannforvaltning og tilgang til vann og gode sanitære forhold

I Norge er det tilfredsstillende sanitærforhold og god tilgang på rent drikkevann. Vannforsyningssystemer som leverer vann til minst 50 personer er rapporteringspliktige. 89 pst. av befolkningen får vann fra slike rapporteringspliktige vannforsyningssystemer. Disse vannforsyningssystemene leverer i all hovedsak (99,7 pst.) drikkevann med tilfredsstillende hygienisk kvalitet. Det er likevel behov for tiltak for å hindre fremtidige problemer.

Det kommunale ledningsnett er generelt i dårlig forfatning og lekkasjegraden er høy. I gjennomsnitt lekker 29 pst. av produsert og rensset drikkevann ut før det når forbrukeren. Vannforsyningssystemene kan være sårbare for uønskede hendelser. Alle vannforsyningssystemer skal ha beredskapsplaner slik at det til enhver tid kan leveres nok trygt drikkevann.

Norge har fastsatt nasjonale mål og iverksatt en rekke tiltak i tråd med WHO/UNECEs protokoll for vann og helse. For å møte utfordringene på vann- og avløpsområdet på en helhetlig måte, lanserte regjeringen i februar 2024 nye nasjonale mål for vann og helse med gjennomføringsplan.

Drikkevannsforskriften fra 2017 har krav til drift og vedlikehold av ledningsnett, beredskap, leveringssikkerhet og beskyttelse av drikkevannskilder. Forslag til endringer i denne forskriften, som er i samsvar med EUs reviderte drikkevannsdirektiv, ble sendt på høring i 2022. Forskriftsendringen vil bli iverksatt når det nye drikkevannsdirektivet inngår i EØS-avtalen.

Utslipp av kjemikalier og materialer som kan påvirke vannkvaliteten og drikkevannet, er strengt regulert. En stor del av det kommunale avløpsledningsnett er gammelt og/eller dårlig, og mange avløpsrenseanlegg oppfyller ikke rensekravene i forurensningsregelverket. Dette medfører utslipp av urensset og dårlig rensset avløpsvann. For langsom fornying av både drikkevanns- og avløpsnett fører til risiko for spredning av urensset avløpsvann til vannforekomster og drikkevannsnett og dermed fare for

spredning av smittsomme sykdommer. Å tilpasse vann- og sanitærsystemene til forventede klimaendringer vil være en utfordring i en del kommuner.

Kommunal- og distriktsdepartementet

3 Oppfølging av oppmodingsvedtak

(Side 23 i Prop. 1)

Sjølvkostregelverk: Forlenge maksimal avskrivningstid

Vedtak 451, 11. februar 2025

«Stortinget ber regjeringen forlenge maksimal avskrivningstid på renseanlegg, pumpestasjoner, høydebasseng og ledningsnett i forskrift om økonomiplan, årsbudsjett, årsregnskap og årsberetning for kommuner og fylkeskommuner mv. Til 80 år i tråd med SØF-rapport nr. 06/24 Selvkost i kommunene – avskrivningstid, kalkylerente og framføringsperiode.»

Dokumenta som ligg til grunn for vedtaket er representantforslag frå Anne Kristine Linnestad, Erlend Larsen, Liv Kari Eskeland, Mahmoud Farahmand og Turid Kristensen om lavere vann- og avløpsgebyr, jf. Dokument 8:21 S og Innst.127 S (2024–2025).

Kommunal- og distriktsdepartementet sende 8. mai 2025 ut eit forslag til endringar i dei maksi- male avskrivningstidene i budsjett- og rekneskapsforskrifta. Høyringsfristen var 3. september 2025. Forslaga fekk god støtte i høyringa. På bakgrunn av dette endra departementet 12. september 2025 forskrifta i tråd med høyringsforslaga. Endringa vil tre i kraft frå og med budsjett- og rekneskapsåret 2026.

Avskrivningstida for leidningsnett blir endra frå 40 til 80 år, og det vil gjelde for både tidlegare og framtidige anskaffingar. For reinseanlegg, forbrenningsanlegg, pumpestasjonar og høgdebasseng blir gjeldande avskrivningstid på 40 år vidareført. Denne vart endra frå 20 til 40 år i 2020, men gjaldt då berre for nye investeringar. No vil òg investeringar som kommunane gjorde i slike anlegg fram til og med 2019, få ei maksimal avskrivningstid på 40 år. Avskrivningar er per definisjon ei fordeling av investeringskostnaden over den forventa levetida til investeringa. Avskrivningstida må derfor samsvare med forventa levetid. Samsvar med forventa levetid er ein føresetnad for at avskrivningane skal gi eit rimeleg uttrykk for det årlege kapitalslitet, og for at nedbetalinga av investeringa skal skje over tida investeringa er i bruk, både når det gjeld nedbetaling av kommunen sine lån og den nedbetalinga som skal bli dekt av gebyr innanfor sjølvkostområda. Om avskrivningstida blir sett lengre enn forventa levetid, blir nedbetalingstida for lang. NTNU Samfunnsforskning vurderte forventa bruks-/levetider for kommunale investeringar. Forslaga som departementet sendte på høyring, var i tråd med deira faglege anbefalingar. I SØF-rapport nr. 06/24 vart det peika på at pumpestasjonar, høgdebasseng og reinseanlegg har ei forventa levetid på ca. 50 år, men komponentar i desse anlegga har kortare levetid. Rapporten anbefalte ikkje konkrete

endringar i avskrivningstider for desse anlegga. Rapporten gav altså ikkje fagleg grunnlag for å auke avskrivningstida på pumpestasjonar, høgdebasseng og reinseanlegg frå 40 til 80 år.

Departementet foreslår på denne bakgrunn at rapporteringa blir avslutta.

Sjølvkostregelverk: Periode for tilbakeføring/framføring av overskot/underskot

Vedtak 452, 11. februar 2025

«Stortinget ber regjeringen revidere forskrift om beregning av samlet selvkost for kommunale og fylkeskommunale gebyrer (selvkostforskriften) med mål om å forlenge perioden for når fremtidig overskudd må tilbakeføres eller underskudd kan fremføres.»

Dokumenta som ligg til grunn for vedtaket er representantforslag frå Anne Kristine Linnestad, Erlend Larsen, Liv Kari Eskeland, Mahmoud Farahmand og Turid Kristensen om lavere vann-og avløpsgebyrer, jf. Dokument 8:21 S og Innst.127 S (2024–2025).

Kommunal- og distriktsdepartementet sende 8. mai 2025 på høyring forslag om endringar i budsjett- og rekneskapsforskrifta for kommunane og i sjølvkostforskrifta. I høyringa ba departementet om synspunkt på framføringsperioden for under- og overskot i sjølvkostrekneskapen, sjølv om forslaget i høyringsnotatet var at gjeldande periode på fem år blir vidareført. Høyringsfristen var 3. september 2025. Gjeldande regel er ei avveging mellom omsynet til at kostnadene ved dagens tenester skal bli dekte av dagens brukarar (generasjonsprinsippet) på den eine sida og omsynet til stabile gebyr og jamne gebyraukar på den andre. Høyringsinstansane meinte dagens framføringsperiode på fem år i hovudsak fungerer godt, og forslaget om å vidareføre dagens reglar på dette punktet fekk god støtte. På bakgrunn av dette vil departementet vidareføre gjeldande framføringsperiode på fem år.

Departementet foreslår på denne bakgrunn at rapporteringa blir avslutta.